

Incidentalisme in het energiebeleid: een méér dan incidenteel probleem

MR. J. J. LAMBERS-HACQUEBARD*

Inleiding

De zomer brengt dit jaar een nieuwe tastbare ervaring met energiebeheer in eigen huis: hoe mooier het weer, des te meer warmte vangen de zonnecollectoren op die sinds vorige herfst een stukje van ons dak bedekken. Weliswaar is in het systeem een bijverwarmende gasgeiser opgenomen, maar de sport is nu in de zomermaanden die geiser uit te schakelen en zo lang mogelijk achtereen met het door de zon verwarmde water toe te kunnen. Zo wordt de relatie tussen „binnen” en „buiten” heel rechtstreeks voelbaar in het warmwaterbeleid: bewolkt weer, korter onder de douche, en zuiniger met het tapwater!

Was die kleine ervaring in eigen huishouden maar even effectief te demonstrenen in de nationale energiehuishouding. Dat is meer dan een louter speelse „zomerse verzuchting”. Want in beleidstermen vertaald zou dat neerkomen op een besluitvormingsstructuur die een democratische beleidsbepaling over de gehele samenhang van inzet en verbruik van verschillende energiedragers als uitgangspunt zou hebben. Thuis kan ik beslissen de knop van de geiser om te draaien en mijn verbruikspatroon af te stemmen op de beschikbaarheid van stromingsenergie. In het parlement word ik geconfronteerd met een verbrokkelde ondoorzichtige configuratie van beslissingen die zich — bij gebrek aan enigerlei publiekrechtelijke regeling van de onderscheiden taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden op energiegebied — goeddeels buiten het schootsveld van de vertegenwoordigende lichamen voltrekken en met de noodzaak voor de Kamer om te proberen toch vanuit incidentalisme omhoog te krabbelen tot iets wat lijkt op invloed op een integraal energiebeleid. Een toenemend aantal rapporten, nota's, notities, mondeling-overlegvergaderingen van de betrokken kamercommissies met de minister: het zijn even zovele signalen van het steeds belangrijker worden van het energiebeleid en van pogingen tot meer greep op, en samenhang in de beoordeling van dat beleid. Het blijft echter meer gaan om het opzetten van bomen over deelonderwerpen

dan om beheer van het hele bos. Het was al een hele mijlpaal toen bij de behandeling van de begroting voor 1981 het energiebeleid genoeg geëmancipeerd bleek voor een afzonderlijk debat in een uitgebreide commissievergadering 1), in plaats van luttele minuten spreektijd, afgesnoept van de woordvoerders over het economisch beleid, te moeten onderhuren bij het debat over de begroting van Economische Zaken.

Incidentalisme als permanente actualiteit

Frustratie van parlementaire energiespecialisten is tot daaraan toe, maar er staat heel wat meer op het spel. Het gaat om een niet alleen formeel/procedureel, maar ook inhoudelijk manco van het huidige energiebeleid: het ontbreken van een duidelijk kader voor het leggen van grondslagen van een integraal energiebeleid, met als gevolg gebrek aan doorwerking van heldere uitgangspunten en prioriteiten in de concrete beslissingen. Ook drie dikke delen van de *Nota Energiebeleid 2)* bovenop de stapel energiestukken verhelpen niet dat een effectieve relatie tussen beschouwingen en beleidspraktijk veelal met een lantarentje te zoeken is (zo die beschouwingen al tot conclusies konden voeren voordat de beleidspraktijk zich met min of meer voldongen feiten presenteert hetgeen vaak niet het geval is).

Het hieruit voortvloeiende incidentalisme in het energiebeleid is een verschijnsel dat te weinig kritische aandacht krijgt. Het mag zo een nogal algemeen euvel lijken om aan de orde te stellen in een rubriek als deze, maar in feite is het een probleem van voortdurende actualiteit dat steeds weer een krachtig stempel drukt op de onderwerpen-van-de-dag. Duidelijk is dat het zich te zeer uitstrekt over de volle breedte van het energiebeleid en verweven is met te veel uiteenlopende factoren (van de rol van de oliemaatschappijen tot het rekening houden met windenergie in bestemmingsplannen) om zich in het raam van dit artikel in een sluitende analyse te laten vatten. Mijn bescheiden doelstelling hier is slechts om wat nader aan te duiden dat het niet gaat om een abstract

bestuurlijk vraagstuk, maar dat rechtstreeks de realiteit van het bestieren van onze energievoorziening geraakt wordt.

Het woord „CoCoNut” 3) is nog niet gevallen; natuurlijk speelt de onder deze noemer vallende discussie over de organisatiestructuur van de nutssectoren gas en elektriciteit een belangrijke rol, maar de hierboven omschreven problematiek is meer dan een parafrase op de CoCoNut-vraagstelling. Ik wil dat toelichten met enkele (noodgedwongen korte) kanttekeningen bij het recente regeringsstandpunt over de CoCoNut-aanbevelingen, om daarna met enige voorbeelden van uiteenlopende aard te illustreren hoe de lijn in de besluitvormingspraktijk ontbreekt.

Geen doorbraak in het standpunt over CoCoNut

Op de uiterste valreep voor de verkiezingen stuurde minister Van Aardenne een eerste standpuntbepaling van de regering over het CoCoNut-eindrapport 4) naar de Tweede Kamer (een soort codicil voor een nieuw kabinet?). Het zou te ver voeren de diverse onderdelen ervan hier te bespreken. Wel moet me van het hart dat het stuk niet bepaald de belofte uitstraalt van fundamentele oplossingen. Zo worden organisatorische wijzigingen in de Gasuniestructuur niet nodig geacht; er zou met het wettelijk vastleggen van de bestaande bevoegdheden kunnen worden volstaan en voor de betrokkenheid van de VEGIN zou periodiek overleg voldoende zijn. En hoe staat het met de onbevredigende situatie dat de Gasunie niet de in de politieke besluitvorming betrokken beleidslijnen uitvoert, maar dat de NV in feite in grote mate zijn eigen beleid maakt? De NV heeft alleen te maken met het aandeelhouderschap van de staat en goedkeuring door de minister (van zaken als het Plan van Gasafzet, en de tarieven) en met inkoopcontracten als (voor het parlement moeilijk hanteerbare) aangrijpingspunten. Daaraan wordt zorgwekkend licht getild, zo goed als ook het CoCoNut-standpunt dat de staat zo al niet alle, dan toch zeker de meerderheid van de Gasunie-aandelen in

*De auteur is lid van de Tweede-Kamerfractie van D'66.

1) Tweede Kamer, zitting 1980-1981, UCV 34, 15 december 1980.

2) Tweede Kamer, witte stukken, 15802.

3) Eindrapport van de Commissie Concentratie Nutsbedrijven (CoCoNut) over de organisatiestructuur van de nutssectoren gas, water en elektriciteit (vastgesteld op 6 februari 1981, aangeboden aan de Tweede Kamer bij brief van de minister van Economische Zaken, 19 maart 1981, 16400, hfst. XIII, nr. 95).

4) Eerste standpunt inzake het eindrapport van de Commissie Concentratie Nutsbedrijven, 25 mei 1981.

handen zou moeten hebben, terzijde wordt geschoven. Een vóórliggende beleidsbepaling door regering en parlement over essentiële zaken als im- en exportbeleid, uitgangspunten voor tariefbeleid, gasafzet en reservering voor toekomstig verbruik, gasinzet in verschillende verbruikscategorieën e.d.: het komt allemaal niet in beeld. De belangenverstrengeling van de oliemaatschappijen blijft ongemoeid.

Ook in de elektriciteitssector viert nieuw inzicht allerminst hoogtij. Weliswaar wordt er wat aan de SEP gesleuteld, maar dat dient meer ter versterking van de positie van de toch al zo overmachtige SEP dan dat het bijdraagt aan een opener, door het parlement daadwerkelijk te controleren en te beïnvloeden, totstandkoming van het elektriciteitsbeleid. Veel van mijn kritiek op dit — gelukkig slechts voorlopige — standpunt valt terug te voeren op de centrale tekortkoming dat de conclusies niet stoelen op een analyse van de plaats van de gas- en elektriciteitsvoorziening in het energiebeleid en een daarbij aansluitende visie op de eisen die aan een democratische en doelmatige beleidsbepaling moeten worden gesteld. In het enkele velletje dat in algemene zin aan de beleidsbepaling door de centrale overheid 5) wordt besteed, wordt bovendien uiterst slordig omgesprongen met het begrip decentralisatie (een term die vaker meer als stoplap dan als weloverwogen bestuurlijke doelstelling wordt gebruikt). Beleidsuitvoering door een ander dan de overheid, wordt met een onduidelijke verwijzing naar de Decentralisatienota in verband gebracht met bestuurlijke decentralisatie, waarbij het echter om de taakverdeling binnen de overheid tussen het rijk en de lagere overheden gaat. Aan wezenlijk te onderscheiden onderwerpen zoals bestuurlijke decentralisatie, technische decentralisatie (opwekking in grote eenheden of in kleine, met inbegrip van opwekking door andere dan de productiebedrijven in de elektriciteitssector), organisatorische decentralisatie (beheer in één hand dan wel zelfstandige productie- c.q. distributiebedrijven) en de centrale vraag naar de verhouding tussen taken van de overheid zelf, en de positie van bedrijven (wat is de verantwoordelijkheid van de overheid zelf met inbegrip van medebeslissing door vertegenwoordigende lichamen, en wat wordt als „beheer” of „uitvoering” aan de bedrijven gelaten), wordt niet ten principale aandacht besteed. Zonder die grondslag moet gevreesd worden dat de aangekondigde wetgeving ons niet veel verder zal brengen dan verankering van bestaande onvolkomenheden.

Niet bij kokosnoot alleen . . .

Dat het „post-CoCoNut-perspectief” vooralsnog een teleurstellende aanblik

biedt — een nieuw kabinet durft wellicht steviger door allerlei deelbelangen heen te snijden — is des te zorgelijker, omdat dit in de afgelopen jaren steeds de belofte was waarmee verlangens over betere wetgeving en besluitvorming op energiegebied naar de toekomst werden verschoven. Vroeg ik bij de behandeling van de begroting voor 1980 6) al, tevergeefs, om een concreet wetgevingsprogramma, uitgaande van de noodzaak van overkoepelende energiebeleidswetgeving en een landelijk energievoorzieningsplan van de overheid zelf, ook bij het debat over de begroting voor dit jaar 7) en de behandeling van het Structuurschema Elektriciteitsvoorziening 8) werden pleidooien om alvast tot voorlopige verbeteringen te komen „de klapperboom ingestuurd”. Voordat de (niet vooraf ingewonnen) commentaren van betrokkenen op de eerste standpuntbepaling verwerkt zijn in een definitief regeringsstandpunt en de daarop geënte wetgeving aan uitvoering toe is, zijn we naar ik vrees alweer heel wat tijd verder. Toch vond zelfs het bescheiden verzoek om, in afwachting van een wettelijke regeling voor de vaststelling van het Elektriciteitsplan, jaarlijks het Elektriciteitsplan tijdig, vóór de goedkeuring door de minister van Economische Zaken, aan de Kamer voor te leggen, geen gehoor. Een bescheiden verzoek, want met de moeizame touwtrekkerij om o.a. bij onderwerpen als de LNG-contracten en het Brandstoffeninzetplan tot voldoende openbaarheid en parlementaire inbreng te komen nog vers in het geheugen, werden we ook bij de Kolennota al weer geconfronteerd met de voor publiekrechtelijke taken eigenlijke en oncontroleerbare conventantsvorm. Dit was een van de vele aanleidingen om niet alles op de CoCoNut-kaart te zetten, maar alvast zoveel mogelijk stappen te zetten op de reeds lange maar in het verleden steeds in zijsporen verzandende weg naar een behoorlijke regeling van het energiebeleid 9). Minstens zou er een inventarisatie moeten komen van onderwerpen die, ongeacht de CoCoNut-„follow-up”, in elk geval voor regeling in aanmerking komen, zodat daarvoor een gericht voorbereidingsprogramma ter hand kan worden genomen. Als voorbeelden daarvan noemde ik bij de begrotingsbehandeling het verbeteren van mogelijkheden voor technische decentralisatie, teruglevering aan het net door zelfopwekkers en het koppelen aan het energiebeleid van inkomsten van distributiebedrijven van de lagere overheden: een kleine greep uit de vele zaken die om voorrang strijden en die lang niet allemaal uitsluitend op de organisatiestructuur van de energievoorziening zijn terug te voeren.

Daarnaast zou, hangende het tot stand brengen van publiekrechtelijke regelingen, de toezegging moeten gelden van publikatie vooraf (in een stadium

waarin nog zinnige invloed op de besluitvorming kan worden uitgeoefend) van afspraken en regelingen waarbij de centrale overheid partner is c.q. krachtens niet-publiekrechtelijke regeling „goedkeuring” verleent. Niet alleen voor het parlement, ook naar de burger toe zou dat een vertrouwenwekkende stap in de goede richting zijn: inspraak is tot nog toe geen bloeiende loot aan de stam van het energiebeleid geweest. En de na veel vijven en zessen dan toch nog op handen zijnde brede maatschappelijke discussie, biedt als eenmalige (bij goede uitvoering nuttige) exercitie door het landschap van de toekomstige energievoorziening geen soelaas voor betrokkenheid van de burger bij concrete beslissingen die intussen spelen.

De dagelijkse beleidsplot

Het gaat bij dit alles niet om smaakmakers voor bestuurlijke fijnproevers, maar om betere verteerbaarheid van wat de dagelijkse beleidsplot schaft. Voor een deel is de soms zware aanslag op de parlementaire spijsvertering toe te schrijven aan het algemener mankeren van de „besluitvorming bij nota”, die (o.a. door het ontbreken van, door de Kamer rechtstreeks te corrigeren, concrete beslisplunten) meer en meer voert naar meer gepraat, nog meer motie-inflatie, minder helderheid in de beleidsbepaling en slechts schijninvloed van de Kamer die uiteindelijk slechts „voor kennisgeving” kan aannemen 10). Toch kenmerkt het energiebeleid zich meer dan andere beleidsterreinen in ongunstige zin door incidentalisme. Dit komt door een ad-hoc-behandeling van zaken die een structureel aanpak verdienen (vaak niet prompt voorgelegd door de minister maar door initiatief vanuit de Kamer op het tapijt getrokken) en door een gebrek aan vertaling in voldoende maatregelen van wat algemeen als prioriteit is aangemerkt. Met ruime marge voor de verzachtende omstandigheid dat de ontwikkelingen op energiebeleid zo veelomvattend zijn dat het beleid onmogelijk op alle fronten met keurige procedures en praktische resultaten klaar kan staan, blijft toch de diagnose overeind dat de CoCoNut-discussie

5) Idem, par. 3.1.

6) Handelingen Tweede Kamer, 26 februari 1980.

7) Zie noot 1.

8) UCV, 6 april 1981. Handelingen Tweede Kamer, 28 april 1981.

9) Al in de jaren zestig werd gewerkt aan een gaswet en een elektriciteitswet, die later, vóór indiening bij het parlement, in de prullenmand belanden.

10) Voor de problematiek van de parlementaire besluitvorming in het algemeen, is nog onlangs weer aandacht gevraagd door de D'66-fractie: debat over de raming der Kamer, Tweede Kamer, zitting 1981, 23-25 juni 1981.

nog onvoldoende de kritische aandacht vertegenwoordigt die ik voor het incidentalisme in het energiebeleid vroeg.

Het is moeilijk kiezen uit de vele voorbeelden die de praktijk van de afgelopen jaren oplevert. Bovendien zijn het stuk voor stuk kwesties die een artikel apart zouden verdienen. Kan die volle casuïstiek hier niet tot zijn recht komen, ik wil toch door summere beschrijving proberen het tot nog toe geschetste beeld wat in te kleuren.

Op het terrein van de kernenergie liggen de voorbeelden voor het oprapen. De proefboringen-discussie — waarin uiteindelijk de wil van de Kamermeerderheid wél zegevierde — moest vanuit de Kamer aangezwengeld worden. De besluitvorming over nieuwe opwerkingscontracten werd gekenmerkt door de druk van voldongen feiten en gebrek aan informatie, ook al had de Kamer zich, bij interpellatie, ingespannen om — niet gealarmeerd door de regering maar door de pers — zo tijdig mogelijk haar positie kenbaar te maken. Vergunningverlening i.v.m. de bedrijfsvoering in Borssele en Doodewaard liep op zijn zachtst gezegd niet fraai. Van toezegde herziening van het vergunningbestand van de centrale te Doodewaard werd nog niet nader vernomen. In recent mondeling overleg over plafonering van het Nederlandse aandeel in de bouw van een snelle kweekreactor in Kalkar bleek essentiële informatie over aard en omvang van de Nederlandse verplichting niet bij de hand te zijn. Met wijzigingen in de organisatiestructuur (de bestaande kerncentrales zouden, indien en voor zolang ze nog in werking blijven, inderdaad onder verantwoordelijkheid van de centrale overheid moeten staan) is het laatste woord op dit gebied allerminst gesproken in bestuurlijk opzicht. De Kernenergiewet voorziet niet in het afhankelijk stellen van het functioneren van een samenhangende beoordeling vooraf van de consequenties van dat functioneren. Onderdelen van de cyclus zijn als zodanig vergunningplichtig, maar een beoordeling van de cyclus als geheel ontbreekt. Daardoor ontbreekt de structuur voor besluitvorming over de door nucleaire opwekking nu gegenereerde maar zich pas in de toekomst materialiserende noodzaak van afvalberging, en kunnen mistige discussies ontstaan over schijnbaar voordelige nucleaire kWh-prijzen, waarin de kosten van dergelijke toekomstige voorzieningen niet of niet voldoende zijn verdisconteerd en die dus afwenteling op de economie van straks impliceren. Dat zijn tekortkomingen die als nijpend zouden moeten worden ervaren, hoe men verder ook over toepassing van kernenergie denkt.

Ongeacht ook de verschillende waardering die men kan hebben voor de inzet van verschillende energiedragers, is toch zo zotjes aan te spreken van een algemeen aanvaard inzicht, dat energie-

besparing en rendementsverbetering (een veld waar nog enorme mogelijkheden braak liggen: tot in de tientallen procenten het verbruik terug te dringen zonder schade aan het eindresultaat) onze belangrijkste energiebron van dit moment vormen. Van een daarop afgestemd taakstellend energiebesparingsprogramma is echter nog lang geen sprake. Natuurlijk zijn er initiatieven, onderzoeken en subsidies op het gebied van energiebesparing, maar bij concretisering van de prioriteitstelling op dit vlak, zoals de Kamer die herhaaldelijk aangaf, zou al een veel meer omvattend pakket op tafel hebben gelegen; ook in de vorm van rechtstreekse voorschriften. Alweer vlak voor de verkiezingen kwam het bericht dat de regering een Wetsontwerp energiebesparing toestellen had vastgesteld (11). Dit lijkt een veelbelovende opzet maar is, blijkens het persbericht, voorlopig nog gedeels een papieren tijger: „Het ligt in de bedoeling kort na het van kracht worden van het wetsontwerp op twee gebieden wettelijke regelingen tot stand te brengen”. Er wordt slechts gedoeld op voorschriften t.a.v. een minimumrendement voor verwarmingsketels en de etikettering van het energieverbruik van elektrische ovens.

Een recent voorbeeld van verwarrende besluitvorming wordt gevormd door de hele affaire over de kleinverbruikers tarieven voor gas en, wat nu ook weer speelt, elektriciteit. Uit de uitgebreide berichten in de pers is dunkt me genoegzaam duidelijk geworden hoezeer hier sprake is van ad-hoc-touwtrekkerij, waarbij de minister aan de rand van de ring de worsteling tussen VEGIN en Gasunie gadeslaat en de Kamer, voorlopig in de rol van publiek, wat commentaar op de wedstrijd mag roepen. Er liggen dan ook geen richtsnoeren die het resultaat zouden moeten zijn van een gedegen oordeelsvorming over de verhouding tussen tarieven en energiebeleid, ontwikkeling van woonlasten, draagkracht van de laagste inkomens en verbetering van energiebesparingsmogelijkheden voor huurders. Het eerste standpunt over CoCoNut biedt slechts een voorzichtige aanzet tot verbetering: „de regering beraadt zich nog over de nadere concretisering”. Maar bij de forse (goedgeels onvermijdelijke, maar voor de minst draagkrachtigen langs andere weg te verzachten) prijsverhogingen die in het nabije verschiet liggen, is een betere besluitvorming onder politieke verantwoordelijkheid te urgent voor langdurig procedureel beraad.

Nog weer andere voorbeelden dringen zich op, zoals de anomalie in de besluitvorming over vervanging van opgesteld elektrisch vermogen, waarbij de bestaande (forse) overcapaciteit wel als rem wordt gezet op een voortvarende uitbouw van het potentieel aan industriële warmte/krachtkoppeling, ondanks het grote voordeel van per saldo besparing op fossiele brandstoffen, maar versnelde

bouw van nieuwe koleneenheden niet op vergroting van de overcapaciteit afketst. En wat te denken van de gang van zaken rond het voormalig „Plan-Lieverse” (WESP 12)? Ineens blijkt een zekere inzet van windenergie voor de SEP wel inpasbaar (al zou nog wel een ruimere bijdrage dan in WESP voorzien, inpasbaar zijn) in een, gezien het doorsnijden van de band tussen windopwekking en opslag in het Markermeerbekken in de WESP-conceptie, merkwaardige koppelverkoop met de opslagkant van het plan. Hoe overigens de besluitvorming van het, nogal eenzijdig bekeken, plan vorm moet krijgen is nog niet erg duidelijk. Het is goed dat er eens nader is gekeken naar een vorm van toepassing van windenergie, naar een mogelijkheid van opslag van anders niet-reproduceerbare energie. Maar hoe en wanneer komen andere manieren om een dergelijk of groter windenergiepotentieel te realiseren aan bod? Wat wordt er aan de opslagkant aan faciliteiten voorzien om alternatieven als het veelbelovende OPAC-concept met zijn bescheidener promotoren (13), ook reëel in de afweging te kunnen betrekken? Het hele veld van de stromingsbronnen en verdere „alternatieven” zou trouwens eens volwaardig naar tempo en omvang van toekomstige inzetbaarheid in kaart moeten worden gebracht: naast de nota's over kolen en kernenergie ontbrak een vierde deel hierover aan de *Nota energiebeleid*. Toch komt zelfs een gereserveerde schatting van de bijdrage van „alternatieven” al gauw even hoog uit, of hoger, dan het aandeel dat met de drie kerncentrales van deel III van de Energienota aan onze totale energievoorziening zou worden geleverd.

Geen panacee, wel een recept

Zo zijn er tekortkomingen in materiaal, procedure en resultaat te constateren in uiteenlopende gevallen, die gemeenschappelijk hebben dat beslissingen niet voldoende kunnen wortelen in een onderlaag van duidelijke besluitvorming vooraf, over de hoofdlijnen van het energiebeleid als geheel. Daarvoor valt niet in een enkele regel een panacee te geven. We zullen die besluitvorming zo spoedig mogelijk beter moeten structureren, coördineren, democratiseren en codificeren. Dat vergt een aanmerkelijke inzet en inspanning, waarvoor een nieuw kabinet meer huiswerk op tafel zal moeten

11) Persbericht van het Ministerie van Economische Zaken, 22 mei 1981, nr. 300.

12) Windenergie en Elektriciteit Spaarbekken (WESP), *Rapport windenergie en waterkracht van de begeleidingcommissie voor studie Plan Lieverse*, Staatsuitgeverij, mei 1981.

13) Ondergrondse pompaccumulatiecentrale (OPAC), TH Delft, Volker Stevin.

ten leggen dan het „CoCoNut-codicil” van het scheidende kabinet aangeeft. Er zal echter ook op korte termijn reeds met creatieve aanzetten tot verbetering moeten worden gekomen. Wondermiddelen zijn niet voorhanden. Wel wil ik besluiten met een recept dat me onmisbaar lijkt in het medicijnkastje: een voortschrijdend, jaarlijks bij te stellen en aan het parlement voor te leggen landelijk energievoorzieningsprogramma van de overheid zelf. Hierin moet vermeld staan een globale „over all” brandstoffeninzetplanning m.b.t. alle energiedragers, een van jaar tot jaar op te waarderen taakstelling voor de energiebeparing (met aanduiding van instrumenten voor verwezenlijking in de verschillende verbruikssectoren), uitgangspunten voor het tarief- en prijsbeleid, een overzicht van te nemen beslissingen m.b.t. grote investeringen en in- en uit-

voer e.d., en een programmatische uitwerking van de implementatie van warmte/krachtkoppeling, stromingsbronnen en andere alternatieven. Koppeling aan begroting en meerjarenraming en behandeling op hoofdpunten door de Kamer, zou dan jaarlijks het kader aangeven voor de verdere uitwerking van het beleid en voor de vaststelling van het Elektriciteitsplan en het Plan van Gasafzet, evenals voor tariefafspraken, olieprijsbeleid, subsidieregelingen enz.

Met een dergelijke aanpak zou een hanteerbaar en controleerbaar scharnierpunt kunnen worden gecreëerd tussen nota's en beleidspraktijk: een onmisbare schakel in een adequaat besluitvormingsproces. Het energiebeleid is te belangrijk voor incidentalisme!

Ineke Lambers-Hacquebard